

Obsah

1	Úvod a cíle metodiky	8
2	Životní cyklus perlorodky říční	10
3	Klíčové faktory ohrožující populace perlorodky říční	12
3.1	Eutrofizace vodních toků a širších oblastí povodí	12
3.2	Odvodnění a jiné meliorace na zemědělské a lesní půdě a s nimi spojená erozní činnost v povodích	13
3.3	Regulace vodních toků	14
3.4	Nevhodný zemědělský a lesnický management a změny ve využívání krajiny	16
3.5	Masový turismus	17
3.6	Nevhodné rybářské hospodaření	18
3.7	Nevyhovující systém nakládání s odpadními vodami	19
3.8	Introdukce nepůvodních druhů organismů do povodí	19
4	Stav populací v České republice	20
5	Metodika postupů na zajištění potravní nabídky pro perlorodku říční speciálními revitalizacemi	22
5.1	Potravní nároky perlorodky říční	22
5.1.1	Potrava juvenilních a dospělých jedinců	22
5.1.2	Odchovné a reprodukční prvky a jejich vliv na potravní zásobení perlorodek	24
5.2	Charakteristika potravního detritu	27
5.3	Přírodní zdroje detritu	29
5.4	Kvalita potravního detritu pro perlorodku říční	31
5.5	Opatření na zlepšení zásobení toků detritem	34
5.6	Pokusné bioindikační srovnání přirozených, upravených a umělých druhů potravy	34
5.7	Zhodnocení efektu realizovaných opatření na kvalitu detritu	37
5.7.1	Dostupná data o výsledcích opatření na zlepšení kvality detritu	37
5.7.2	Srovnání odchovného prvku a hlavního toku metodou bioindikací pěti ročníky juvenilů	38
5.7.3	Srovnání odchovných a reprodukčních prvků s dalšími místy v povodích	38
5.8	Shrnutí poznatků o potravních požadavcích perlorodky říční	40
6	Metodika odchovů perlorodky říční	41
6.1	Současný stav poznání o odchovech perlorodky říční	41
6.1.1	Přehled odchovů unionidů ve světě	41
6.1.2	Přehled odchovů perlorodky říční v Evropě	42
6.2	Potrava perlorodek a dalších unionidů v přirozeném prostředí a v odchovech	46
6.3	Vysazování a monitoring následného přežívání vysazených mlžů	51
6.4	Postup odchovu	53
6.4.1	Invadování hostitelských ryb	53
6.4.2	Chov invadovaných ryb – řízená metamorfóza perlorodek	55
6.4.2.1	Zimní odchov	56
6.4.2.2	Jarní odchov	57
6.4.3	Odchovný cyklus juvenilních perlorodek Českou metodou dle J. Hrušky s výstupem 5 000 juvenilních jedinců	57
6.4.3.1	Zimní odchov	57
6.4.3.2	Jarní odchov	60
6.4.3.3	Klíčkový odchov juvenilních perlorodek 0+ až 5+ v toku	60

6.5	Opatření proti mísení odchovávaných populací	63
6.6	Ověření možnosti použití tzv. missourských kamenů pro odchov perlorodek	65
6.7	Vysazování a kontrola přežívání odchovaných juvenilních perlorodek	65
7	Metodika bioindikací	69
7.1	Přehled stavu poznání a rozsahu použití bioindikační metody pro perlorodku říční ve světě a u nás	69
7.2	Bioindikace v terénu (<i>IN-situ</i>)	71
7.2.1	Popis metody a postupů	71
7.2.1.1	Materiál a zařízení	71
7.2.1.2	Instalace, kontrola a sběr zařízení	72
7.2.1.3	Metody měření velikosti juvenilů	73
7.2.1.4	Postup provedení <i>IN-situ</i> bioindikace	77
7.2.1.5	Design pokusů (replikace, počty jedinců, doplňkové měření, lokality)	78
7.2.1.6	Vyhodnocení výsledků a jejich interpretace	79
7.2.2	Varianty bioindikací v terénu	81
7.2.2.1	Destičky <i>versus</i> klíčky	81
7.2.2.2	Podle dnem, nade dnem nebo ve volné vodě?	81
7.2.2.3	Doba expozice a roční období	84
7.2.2.4	Stáří a velikost juvenilních jedinců využívaných při bioindikacích	84
7.2.2.5	Hromadné <i>versus</i> individuální držení jedinců v bioindikačních zařízeních	88
7.3	Bioindikace v laboratoři (<i>EX-situ</i>)	89
7.3.1	Jak vypadá metoda laboratorních bioindikací?	89
7.3.2	Metoda odběru detritu pro bioindikace	89
7.3.2.1	Vzorkování deponovaného detritu	89
7.3.2.2	Vzorkování plaveného detritu	90
7.3.2.3	Vzorkování detritu z hyporeálu	91
7.3.3	Metoda laboratorních bioindikací v dózách dle J. Hrušky	92
7.3.4	Mikrometoda pro hodnocení detritu perlorodkami 1+	92
7.3.5	Shrnutí k metodám bioindikací	95
8	Zásady péče a využívání povodí s výskytem perlorodky říční	97
8.1	Zásady péče a doporučení pro lesní hospodářství	97
8.1.1	Lesní porosty	97
8.1.2	Nelesní pozemky	104
8.2	Zásady péče a doporučení pro myslivost	106
8.3	Zásady péče a doporučení pro zemědělce	108
8.3.1	Vhodné formy hospodaření	109
8.3.2	Pastevectví	109
8.3.3	Lukaření	112
8.3.4	Aplikace hnojiv	112
8.3.5	Doporučení pro orgány ochrany přírody k problematice zemědělského hospodaření	113
8.4	Zásady péče a doporučení pro rybáře	113
8.4.1	Posilování místních populací pstruha potočního	113
8.4.2	Udržování vhodného biotopu pro pstruha potočního	116
8.4.3	Zřizování staveb a vodních děl na toku	117
8.4.4	Doporučení pro orgány ochrany přírody k problematice rybářského hospodaření	117

8.5	Zásady péče a doporučení pro obce.....	117
8.5.1	Nakládání s odpadními vodami.....	117
8.5.2	Nakládání s pevnými odpady.....	120
8.5.3	Rekreační využití pozemků v povodích s perlorodkou.....	120
8.5.4	Cestní a jiná infrastruktura	120
8.5.5	Zásady a doporučení pro stavební činnost.....	121
9	Metodika lučního managementu v územích s výskytem perlorodky říční	122
9.1	Perlorodka říční a rostlinný pokryv.....	122
9.2	Analýza ortofotomap a historické změny ve vývoji vegetace	123
9.3	Charakteristika biotopů jednotlivých evropsky významných lokalit	125
9.3.1	EVL Bystřina – Lužní potok.....	125
9.3.2	EVL Šumava – PP Vltavský luh.....	127
9.3.3	EVL Šumava – NPP Blanice	129
9.3.4	EVL Šumava – Zlatý potok	130
9.3.5	EVL Horní Malše	131
9.4	Metodický návod managementu v lučních biotopech a lužních lesích	131
9.4.1	V4A Makrofytní vegetace vodních toků.....	133
9.4.2	M1 Rákosiny a vegetace vysokých ostříc.....	134
9.4.3	R1 Prameniště	136
9.4.4	R2 Slatinná a přechodová rašeliniště	142
9.4.5	T1 Louky a pastviny	145
9.4.6	T2 Smilkové trávníky.....	153
9.4.7	L2 Lužní lesy.....	157
9.4.8	Biotopy silně ovlivněné nebo vytvořené člověkem	157
9.5	Připomínky k problematice lučního managementu v perlorodkových povodích	160
9.6	Metodika speciálního lučního managementu funkčních ploch v rámci odchovných a reprodukčních prvků	160
9.6.1	Zřízení drnové zakládky.....	161
9.6.2	Kompostování.....	162
9.6.3	Převrstvení kompostu.....	164
9.6.4	Zpětná aplikace kompostu na funkční plochu.....	164
9.6.5	Využití kompostování při péči o maloplošná chráněná území	164
10	Speciální revitalizace, obnova vodního režimu a speciální opatření	166
10.1	Revitalizační opatření pro perlorodku	166
10.1.1	Stavební revitalizace toků	167
10.1.2	Popis stavební revitalizace toků, význam a vysvětlení, kdy je nutno stavební revitalizaci provést	169
10.1.3	Příklady konkrétních realizovaných revitalizací	171
10.1.3.1	Zbytinský potok a Sviňovická strouha v povodí Blanice.....	171
10.1.3.2	Hučina, Žlebský a Jedlový potok v povodí Vltavy	171
10.1.3.3	Lužní potok.....	173
10.1.4	Parametry sledované a vyhodnocované v souvislosti se stavebními revitalizacemi	174
10.2	Odchovné a reprodukční prvky (ORP)	175
10.2.1	Popis ORP, jejich význam a popis realizace	175
10.2.2	Přehled realizovaných ORP	176
10.2.3	Provozní údržba ORP a sledované parametry	177

10.2.4	Problémy na ORP – současný technický stav, opravy a vylepšení	177
10.2.4.1	Povodně a ORP	179
10.2.4.2	Vysychání ORP	179
10.2.4.3	Vymrzání ORP	180
10.3	Zachytávání erozních splavenin.....	180
10.3.1	Sedimentační tůně	183
10.3.2	Vsakovací tůně	183
10.3.3	Polopropustné přehrážky	183
10.3.4	Drobná protierozní opatření	185
10.3.5	Příklady konkrétních realizovaných opatření na zachytávání erozních splavenin.....	185
10.3.5.1	Velká sedimentační tůň na Zbytinském potoce	185
10.3.5.2	Sedimentační rozlivy na Lučním potoce	187
10.3.6	Sledované a vyhodnocované parametry při realizacích protierozních opatření	189
10.4	Stabilizace erozních strží a erozí poškozených koryt.....	192
10.4.1	Typy opatření	192
10.4.1.1	Vrbo-olšové rošty.....	192
10.4.1.2	Částečně protékaná uzávěra strže z kamene	192
10.4.1.3	Haťošterkové oživené válce	194
10.4.2	Příklady konkrétních realizovaných opatření, jejich popis a funkce.....	194
10.4.2.1	Haťošterkové oživené válce na Zbytinském potoce pod Zbytinami	196
10.4.2.2	Sledování vegetačních prvků.....	196
10.5	Stabilizace cenných meandrů.....	196
10.5.1	Možnosti při stabilizaci meandrů.....	200
10.5.1.1	Živé srubové konstrukce z vrb.....	200
10.5.1.2	Instalace živých kmenů	200
10.5.1.3	Opevnění z lomového kamene (oživené i neoživené)	202
10.5.1.4	Zprůchodňování vodotečí a čištění meandrů od zářasů	203
10.5.2	Příklady konkrétních realizovaných opatření, jejich popis a funkce.....	203
10.5.2.1	Zpevnění meandru Blanice pod elektrovodem	203
10.5.2.2	Zpevnění meandru Blanice pod ústím Tetřívčího potoka.....	203
10.5.2.3	Hlavní tok Blanice – oprava meandru u Arnoštova	207
10.5.3	Parametry sledované a vyhodnocované v souvislosti se stabilizací meandrů.....	207
10.6	Potravní, oteplovací a oddělovací prvky.....	208
10.6.1	Potravní stružky a strukturovaná koryta	208
10.6.2	Průtočné a neprůtočné tůně.....	212
10.6.3	Oddělovací prvky – rozliv do vegetace a zásak eutrofizovaných vod	212
10.6.4	Příklady konkrétních realizovaných opatření, jejich popis a funkce.....	214
10.6.4.1	Potravní a oteplovací prvky, strukturovaná koryta	214
10.6.4.2	Rozliv pod obcí Miletínky.....	214
10.6.4.3	Vsakovací tůň pod zářezem cesty přes PR Miletínky.....	214
10.6.5	Parametry sledované a vyhodnocované v souvislosti s potravními, oteplovacími a oddělovacími prvky.....	214
11	Literatura	216
12	Seznam použitých zkratk	224
13	Seznam příloh	226